

Utbildningsstyrelsen

Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Innehåll

<u>1. GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH DE LOKALA PLANERNA FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK</u>	3
1.1 <u>Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan</u>	3
1.2 <u>Den lokala planen för småbarnspedagogik</u>	4
1.3 <u>Barnets plan för småbarnspedagogik</u>	5
1.4 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	7
<u>2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL</u>	9
2.1 <u>Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken</u>	9
2.2 <u>Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken</u>	12
2.3 <u>Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig</u>	14
2.4 <u>Värdegrunden</u>	15
2.5 <u>Synen på lärande</u>	16
2.6 <u>Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård</u>	17
2.7 <u>Mångsidig kompetens</u>	18
<u>Förmåga att tänka och lära sig</u>	19
<u>Kulturell och kommunikativ kompetens</u>	19
<u>Vardagskompetens</u>	20
<u>Multilitteracitet och digital kompetens</u>	20
<u>Förmåga att delta och påverka</u>	21
2.8 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	21
<u>3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN</u>	23
3.1 <u>Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen</u>	24
<u>En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen</u>	24
<u>En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation</u>	25
<u>Delaktighet, likabehandling och jämställdhet</u>	25
<u>Kulturell mångfald och språkmedvetenhet</u>	26
<u>Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil</u>	26
3.2 <u>Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken</u>	27
3.3 <u>Samarbete inom småbarnspedagogiken</u>	28
<u>Samarbete med vårdnadshavarna</u>	28
<u>Mångprofessionellt samarbete</u>	29
3.4 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	30

<u>4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN</u>	31
4.1 <u>Referensram för den pedagogiska verksamheten</u>	31
4.2 <u>Pedagogisk dokumentation</u>	32
4.3 <u>Mångsidiga arbetssätt</u>	32
4.4 <u>Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande</u>	33
4.5 <u>Lärområden</u>	34
<u>Språkens rika värld</u>	35
<u>Mina många uttrycksformer</u>	37
<u>Jag och vår gemenskap</u>	38
<u>Jag utforskar min omgivning</u>	40
<u>Jag växer, rör på mig och utvecklas</u>	41
4.6 <u>Preciseringar gällande språk och kultur</u>	42
<u>Småbarnspedagogik på två språk</u>	44
4.7 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	46
<u>5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE</u>	47
5.1 <u>Principerna för stöd</u>	47
5.2 <u>Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd</u>	48
5.3 <u>Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken</u>	49
5.4 <u>Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd</u>	50
5.5 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	51
<u>6. SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING</u>	52
6.1 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	52
<u>7. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN</u>	53
7.1 <u>Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten</u>	53
7.2 <u>Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	54

1. GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH DE LOKALA PLANERNA FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning, är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stödjer och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande.

Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Dessutom har förändringar i lagstiftningen beaktats. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, de lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det mångprofessionella samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet **anordnare av småbarnspedagogik** i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt.

1.2 Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta och godkänna lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också öppen småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen. De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet) eller skilt för varje verksamhetsform. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stödjer anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen

- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- integrationsplan.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik.

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärtig deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Då den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med myndigheterna som sköter uppgifter inom social- och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda samt utvärderingsmaterial och kvalitetsindikatorer som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska regelbundet preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller

barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem efter behov. Sakkunskapen hos en lärare inom småbarnspedagogik kan användas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen.

Barnets åsikt och önskemål ska klargöras och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klargöra barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas i barnets plan.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras (kapitel 5.4). Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt behovet av stöd, hur väl stödet räcker till och hur ändamålsenligt det är ska utvärderas och planen ska ses över minst en gång om året. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- mål som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs
- barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda.

1.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas på det sätt som anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och i enlighet med de mål och riktlinjer som beskrivs i detta kapitel och i dessa grunder. I grunderna för planen för småbarnspedagogik anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i den lokala planen för småbarnspedagogik.

I den lokala planen för småbarnspedagogik kan man använda text från grunderna för planen för småbarnspedagogik. Det väsentliga är ändå att öppna upp och konkretisera texten så att den styr och stödjer hur småbarnspedagogiken genomförs och utvecklas på lokal nivå.

På lokal nivå kan man utarbeta separata planer för de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också gemensamt utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik.

Den lokala planen för småbarnspedagogik kan godkännas i sin helhet eller delvis för kommunen, per enhet, grupp eller verksamhetsform. Då anordnaren är en privat serviceproducent kan planen godkännas på samma grunder som ovan eller gemensamt för hela verksamheten. Den lokala planen ska utvärderas regelbundet och den ska utvecklas utgående från utvärderingen.

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska anordnaren av småbarnspedagogik besluta

- på vilka språk planen för småbarnspedagogik utarbetas och godkänns
- om planen för småbarnspedagogik helt eller delvis utarbetas per anordnare, enhet, grupp, verksamhetsform eller som regionala planer

- hur strukturen i planen för småbarnspedagogik ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur planen publiceras
- på vilket sätt personalen inom småbarnspedagogiken, barnen och vårdnadshavarna är med och utarbetar, utvärderar och utvecklar planen för småbarnspedagogik
- på vilket sätt man samarbetar med sakkunniga inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och social- och hälsovården samt andra eventuella samarbetspartner när planen för småbarnspedagogik utarbetas
- på vilket sätt lokala särdrag, olika sätt att ordna småbarnspedagogisk verksamhet, utvecklingsmål och andra lokala planer som gäller barnen beaktas då planen för småbarnspedagogik görs upp
- på vilket sätt man utvärderar hur den lokala planen genomförs och hur man utvecklar den (se även kapitel 7).

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- processen med att utarbeta barnets plan för småbarnspedagogik ur ett lokalt perspektiv. I beskrivningen definieras samarbetet och ansvarsfördelningen när det gäller utarbetandet, uppföljningen och utvärderingen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och dessa grunder.
- förfaringssätt angående överföring och utbyte av sekretessbelagda uppgifter inom småbarnspedagogiken.

Grankullas kommunala plan för småbarnspedagogik bygger på de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, kompletterade med Grankullas betoningar under rubriken "frågor som avgörs på lokal nivå" som finns efter varje kapitel. Barnets och familjens välbefinnande står i fokus och verksamheten styrs förutom av Grankullas värderingar också av småbarnspedagogikens vision "Starka rötter, bärande vingar". Syftet med småbarnspedagogiken är att främja barnets uppväxt, lärande och välbefinnande. I Grankulla ser vi att den vård, fostran och undervisning som småbarnspedagogiken ger utgör en helhet som stärker barnets positiva jagbild, interaktionsförmåga samt utveckling av tänkande och språk. Personalen strävar efter att stöda barnets anknytningsrelationer och att möjliggöra uppbyggandet av viktiga människorelationer för barnet också inom småbarnspedagogiken.

Inom småbarnspedagogiken baserar sig den pedagogiska verksamheten på sektorsövergripande sakkunnighet där alla som yrkespersoner som arbetar med barngruppen bär ansvar för professionella iakttagelser av barnets uppväxt, utveckling och lärande. Barnet upplever att det får uppskattning och förståelse, att man är intresserad av hen och kan uppleva glädje, närhet och fröjd med hen. Barnets möts enligt sina individuella behov, sin personlighet, sin kultur och sitt temperament. När barnets grundläggande behov har tillgodosetts, kan barnet rikta sitt intresse till andra människor, till omgivningen och till verksamheten.

Den kommunala planen för småbarnspedagogik i Grankulla definierar, styr och stöder anordnandet av småbarnspedagogik i alla finsk- och svenskspråkiga kommunala daghem och gruppfamiljedagvård. Planen för småbarnspedagogik presenterar också den öppna familjeverksamheten som en del av det stöd som ordnas för barnets uppväxt, lärande och välbefinnande. Enheterna för småbarnspedagogik gör också årligen upp egna gruppvisa verksamhetsplaner med utgångspunkt i stadens plan för småbarnspedagogik. I

verksamhetsplanen preciserar enheterna på hurdan sätt de principer som beskrivits i varje kapitel blir genomförda i småbarnspedagogik som ifrågasvarande grupp ger. I den gruppvisa planen uppmärksammas barnen och deras individuella behov.

Staden har övervakningsansvar i enlighet med lagen om småbarnspedagogik över de privata enheter som erbjuder småbarnspedagogik och verkar inom Grankulla stads område, och varje enhet är skyldig att göra upp en plan för småbarnspedagogik med utgångspunkt i grunderna för den riksomfattande planen för småbarnspedagogik som sedan stadens övervakningsorgan kan ta del av.

I samband med den årliga utvärderingen av de gruppvisa verksamhetsplanerna utvärderas också utfallet av stadens plan för småbarnspedagogik i enheterna för småbarnspedagogik. Stadens plan för småbarnspedagogik uppdateras åtminstone då Utbildningsstyrelsen uppdaterat sina styrande dokument.

I uppdateringen av den kommunala planen för småbarnspedagogik i enlighet med grunderna för småbarnspedagogik år 2018 deltar olika yrkesgrupper från den småbarnspedagogiska verksamheten och från föreskoleundervisningen. Arbetet leds av chefen för småbarnsfostran. I uppdateringen utnyttjas den kommunala planen för småbarnspedagogik från 2016 och varje enhet blev ombedd att kommentera vad som ska uppdateras och hur. Vårdnadshavarna involverades med hjälp av en separat enkät. Dessutom bad man separat kommentarer till texterna från centrala kontaktpersoner i grundläggande utbildning samt social- och hälsonämnden i sektorsövergripande TEJO-mötet.

Stadens plan för småbarnspedagogik görs upp som likalydande planer på finska och svenska, som godkänns i det finska respektive svenska utskottet för undervisning och småbarnspedagogik.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett pedagogiskt dokument. Läraren i gruppen för småbarnspedagogik har ansvar för att göra upp dokumentet. Barnets plan för småbarnspedagogik görs upp inom två månader från tidpunkten då barnet börjat inom småbarnspedagogiken. I Grankulla diskuterar man med vårdnadshavarna om barnets plan för småbarnspedagogik genom att utnyttja teamets synpunkter på barnet. Samtalet som sammankallas av läraren inom småbarnspedagogik hålls minst två gånger under verksamhetsåret. Andra pedagogiska samtal som hålls med barnet och familjen, såsom Föra barnen på tal (FBT), övergångssamtal och samtal som hålls i samband med 4-årsgranskningen, kan vid behov förknippas med barnets plan för småbarnspedagogik. Barnets plan för småbarnspedagogik antecknas på en elektronisk blankett som vårdnadshavarna också kan se via elektroniska tjänster. Det finns en skild blankett för barnets hörande, och den bifogas till barnets plan för småbarnspedagogik.

Processbeskrivning:

1. Läraren inom småbarnspedagogik förbereder barnets plan för småbarnspedagogik.
2. Läraren inom småbarnspedagogik sammankallar vårdnadshavarna till diskussion om barnets plan för småbarnspedagogik.
3. Teamet diskuterar på basis av utkastet till barnets plan för småbarnspedagogik.
4. Läraren inom småbarnspedagogik diskuterar med vårdnadshavarna om barnets plan för småbarnspedagogik och antecknar detta i barnets plan för småbarnspedagogik.
5. Teamet diskuterar på basis av barnets plan för småbarnspedagogik.
6. Planen görs upp senast 2 månader från barnets start inom den småbarnspedagogiska verksamheten.

I samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik deltar barnets vårdnadshavare och lärare inom småbarnspedagogik samt vid behov specialläraren inom småbarnspedagogik eller annan mångprofessionell aktör om vårdnadshavarna så tillåter. Vid delad vårdnad bjuds båda vårdnadshavarna till ett gemensamt

samtal om barnets plan för småbarnspedagogik. Också andra personer som påverkar barnets liv kan bjudas till samtalet enbart med båda vårdnadshavarnas tillstånd. I ovannämnda fall säkerställer sammankallaren vårdnadshavarnas samtycke. Barnets plan för småbarnspedagogik fungerar som grund för den gruppvisa planen för småbarnspedagogik. Den gruppvisa planen görs i börjar av verksamhetsperioden och den lever i gruppens vardag så att den regelbundet uppdateras under teammöten. I den gruppvisa planen kommer personalen överens om rutiner och handlingsätt på basis av både gruppens och de enskilda barnens behov. Dessutom skriver teamet en verksamhetsplan där allmänna mål och linjedragningar för gruppen bestäms.

När barnet flyttar från ett daghem till annat följer barnets plan för småbarnspedagogik med samt andra eventuella dokument då flytten sker inom Grankulla stad. När barnet flyttar till en annan kommuns område eller till ett privat daghem, överförs dokumenten till den nya enheten via vårdnadshavarna.

2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stödjer också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter.

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung,

språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet, Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om handikappades rättigheter, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt principen om inkludering. Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling och sitt välbefinnande och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas socialvårdslagen, lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och hälso- och sjukvårdslagen samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhets sätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,
- 8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlings sätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,

10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttas. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, rådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan.

10).2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Då man utarbetar den lokala planen för småbarnspedagogik ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag och målen ska preciseras enligt verksamhetsform.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna.

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek ska beaktas då grupperna bildas. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en kvalitativ småbarnspedagogik när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten.

Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden. Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det

pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stödjer familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekparks- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra.

Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten.

10).3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnens liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika

stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas.

10).4 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Alla barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar så som likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande finländskt kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

10).5 Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor,

sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

10).6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till

rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7) och pedagogisk verksamhet (kapitel 4).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

10).7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid

utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stödjer barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningssmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningssmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningssmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna så som i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord

på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet och digital kompetens

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnen undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnen leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnen i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera

verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

10)8 Frågor som avgörs på lokal nivå

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska man diskutera vad småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska försäkra sig om att målen som fastställts för den småbarnspedagogiska verksamheten uppnås i de olika verksamhetsformerna.

Kapitel 2 innehåller delar som är ändamålsenliga att inkludera i den lokala planen för småbarnspedagogik. Sådana delar är

- målen enligt lagen om småbarnspedagogik,
- värdegrunden (kapitel 2.4),
- synen på lärande (kapitel 2.5) och
- mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Lokala tillägg kan göras till dessa delar.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska därtill följande beskrivas:

- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas och de olika verksamhetsformerna samt samarbetet dem emellan ur ett lokalt perspektiv
- förfaringssätten vid övergångarna, då barnet inleder deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet, flyttar från en grupp till en annan eller till ett annat verksamhetsställe samt då barnet inleder förskoleundervisningen eller flyttar till verksamhet som ordnas av en annan anordnare av småbarnspedagogik.

För de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken kan man utarbeta separata planer för småbarnspedagogik i enlighet med kapitel 1.2.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de kapitel som beskriver verksamhetskulturen, planeringen, genomförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten samt stödet för utveckling och lärande.

Värdegrund

Förutom de grundläggande värderingarna ur grunderna för småbarnspedagogik 2018, syns även Grankulla stads strategiska värderingar i småbarnspedagogikens verksamhet och mål. Vår småbarnspedagogik är öppen och experimentvillig, vi testar och bekantar oss med nya saker i verksamheten.

Småbarnspedagogiken värnar om omgivningen och i verksamheten syns att vi siktar på ett kolneutralst Grankulla. T.ex. sortering av sopor, som en naturlig del av vår verksamhet. Vi gynnar vi ekologiska varor i tillredning av mat på daghemmen.

Barnen inom småbarnspedagogiken samt deras familjer är i fokus av vår verksamhet. Vi värnar om våra familjer genom gott samarbete, mångsidig kommunikation och aktiv sammanhållning och delaktighet. Småbarnspedagogiken samarbetar med all den kommunala service som barnen inom småbarnspedagogiken använder. Genom mätning av kundtillfredsställelse och ett kundorienterat verksamhetssätt, bearbetar och utvecklar vi vår småbarnspedagogik. Vårt mål är nöjda barn och familjer. Grankulla är en lärvänlig stad och småbarnspedagogiken och förskolan är högklassig med barnet i fokus. Vi samarbetar för att stadiövergångar så som förskola till skola är smidiga och det finns gemensamma lärstigar från småbarnspedagogik till skola. Vårt mål är aktiva, sunda, levnadsglada och samarbetskunniga barn som ses som en viktig del av vårt samhälle. Starka rötter, bärande vingar.

Ett barn kan utvecklas tryggt bara i nära växelverkan med en beståden vuxen, i första hand vårdnadshavarna och i andra hand personalen inom småbarnspedagogiken. För barnet inom småbarnspedagogiken är det av grundläggande betydelse att stödja vårdnadshavarnas och barnets anknytningsrelation och skapa metoder som hjälper barnet att också inom småbarnspedagogiken bygga upp en viktig människorelation.

Barnet har rätt till saknad och behöver tid för bearbetning av sina känslor. Personalen ska inte förbigå barnets känsla genom att rikta uppmärksamheten mot någonting annat. Man ska inte försöka utplåna svåra känslor, utan barnet ska ges möjlighet att gradvis få dem under kontroll så att saknaden, rädslan eller ilskan inte mer överskrider barnets tolerans.

Också goda kamratrelationer är viktiga för att barnet skall må bra. Personalen förbinder sig att stödja barnets relationer i gruppen så att barnet känner samhörighet och delaktighet. Barnet isoleras inte från gruppen. Då man isolerar barnet från gruppen påverkas samma delar i hjärnan som vid fysisk smärta, och skamkänslan ökar.

Delaktighet och gemenskap är viktiga för att man ska klara sig i livet. Vi beaktar barnens intressen i verksamheten och för gemensamma diskussioner om värderingar med vårdnadshavarna, t.ex. i samband med de individuella samtalen om barnets plan för småbarnspedagogik och via bloggen om planen för småbarnspedagogik på stadens webbplats.

Hur värdegrunden förverkligas i praktiken följs upp och utvärderas regelbundet. Stadens värderingar uppdateras varje fullmäktigeperiod. Småbarnspedagogikens värderingar uppdateras då grunderna för planen för småbarnspedagogik uppdateras. Enheternas värderingar bearbetas i början av varje verksamhetsperiod. Utvärderingar görs genom bl.a. den gemensamma kundenkäten i huvudstadsregionen, som görs vart tredje år, i samband med de regelbundna utvecklingssamtalen med personalen, samt den årliga bedömningen av verksamhetsplanerna.

I Grankulla ordnas småbarnspedagogik i kommunala daghem samt i ett kommunalt gruppfamiljedaghem som verar i anslutning till ett av daghemmen. Utöver de kommunala daghemmen kan kommunen skaffa tjänster inom småbarnspedagogiken av privata serviceproducenter antingen via servicesedlar eller stöd för

privat vård. Privata tjänster inom småbarnspedagogik med olika betoningar är oberoende av kommun tillgängliga för familjer som är bosatta i Grankulla. Staden övervakar all privat småbarnspedagogik inom sitt område. Privata producenter för småbarnspedagogik är på basis av lag (540/2018, § 44) skyldiga att anmäla sin verksamhet till stadens utskott för undervisning och småbarnspedagogik. De daghem som godkänts som producenter för servicesedlar har samma klientavgift eller en klientavgift som höjts med ett profiltillägg på högst 50 € som de tjänster som kommunen producerar själv. För småbarnspedagogik vid andra privata daghem ansöker vårdnadshavarna hos FPA om stöd för privat vård, till vilket Grankulla fogar ett avsevärt kommundillägg. Samma förfarande gäller privata familjedagvårdare samt då en familj anställer en vårdare i hemmet på arbetsavtal.

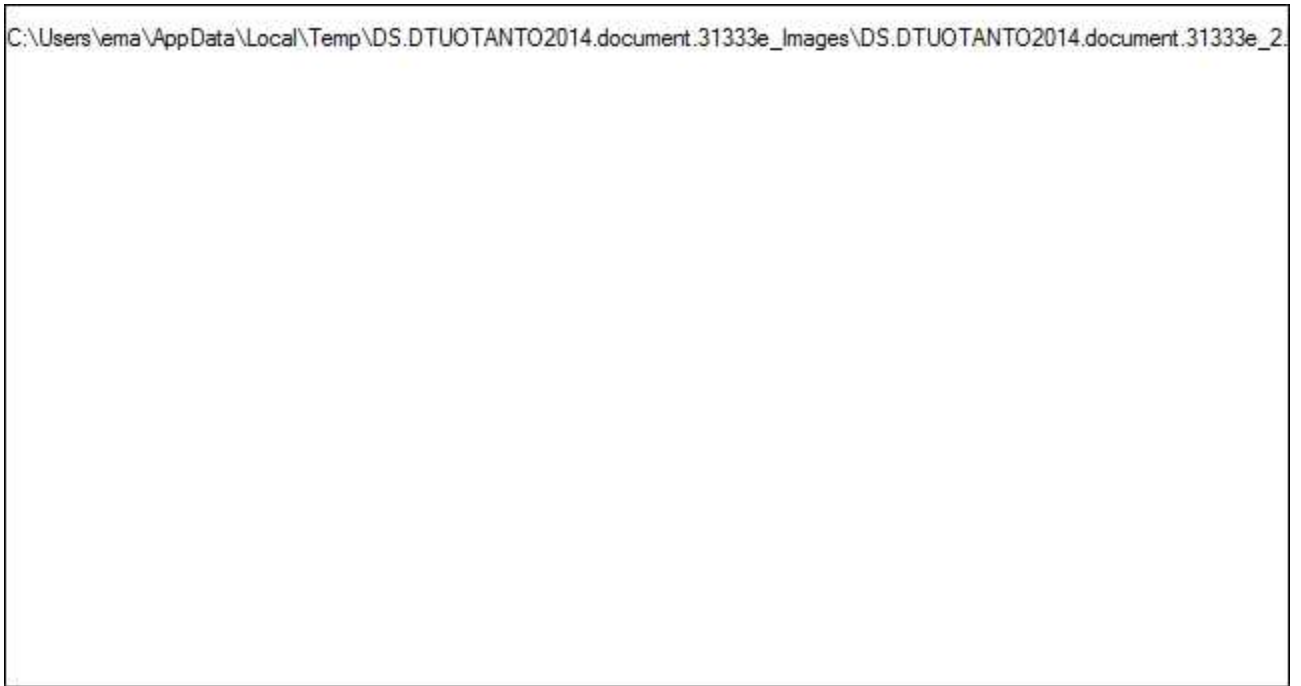
Grankulla är en stad med en levande tvåspråkighet och i småbarnspedagogik förstärker vi den positiva inställningen till det andra inhemska språket och kulturen. Ett skilt svenskspråkiga språkbadsdaghem Grani Språkbud ger möjlighet att djupare anamma det nya språket. Språkbadsverksamheten är riktad huvudsakligen till 5- och 6-åringar från finskspråkiga hem. Den tvåspråkiga personalen talar svenska med barnen och miljön stöder språkinläringen. Efter att barnet deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten och i förskoleundervisningen fortsätter barnet språkbadsverksamheten i språkbadsklasserna i den finska skolan.

Skiftesvård erbjuds av det finskspråkiga daghemmet Pikku Akatemia då vårdnadshavarna arbetstider eller studier förutsätter det. Det finns skilda, av utskottet godkända kriterier för beviljande av plats i skiftesvården.

Om det finns ett tillfälligt behov av småbarnspedagogik kan vårdnadshavarna avtala med daghemmet om tillfällig dagvård. Tillfällig dagvård kan beviljas i form av lekverksamhet (högst 2 timmar) eller som dagvård på deltid eller heltid. I allmänhet pågår tillfällig dagvård mellan en dag och högst två veckor.

För den inledande fasen i småbarnspedagogiken tillämpar Grankulla en egen mjuklandningsmodell, som handlar om särskilt hänsynsfullt arbete för att lindra separationsångesten hos barnet och vårdnadshavarna. I modellen ingår ett hembesök innan småbarnspedagogiken inleds samt nära samarbete med hela familjen som framhävs i synnerhet under de första veckorna i daghemmet. I daghemmet används olika minnesföremål (foton, mjukisdjur osv.). Verksamhetens görs genomskinlig för vårdnadshavarna och de är också välkomna till daghemmet för att följa sitt barns vardag. Mjuklandningen kan också tillämpas då barnet byter grupp eller daghem.

Mångsidig kompetens

I Grankulla iakttar vi båda språkgruppernas egna kulturella traditioner genom att bekanta oss med också de centrala kulturella traditioner som hänger ihop med det andra inhemska språket. Inom småbarnspedagogiken samarbetar vi över språkgränserna t.ex. genom kulturevenemang och idrottsevenemang. Exempelvis sakkunskap hos församlingar kan utnyttjas vid behandling av kulturella traditioner. Inom småbarnspedagogiken integreras också barn från annan kulturell bakgrund och vi uppmärksammar deras språk och kultur i samarbete med familjerna.

I varje enhet står surfplattorna och andra smartenheter till både barnens och personalens förfogande i t.ex. när man dokumenterar verksamheten. Hur man använder apparaterna planeras pedagogiskt ändamålsenligt såsom annan verksamhet.

3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska även utvärderas och utvecklas. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidéen och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetsätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka

och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess

mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har

rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formars enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och

kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens individuella behov av stöd. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer och besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

3.3 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man stödja den småbarnspedagogiska verksamheten så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet är systematiskt och för att samarbetet vid behov är mångprofessionellt.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavarna betonas också då barnets stöd för utveckling och lärande planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stödjer personalen i deras arbete.

Mångprofessionellt samarbete

Syftet med det mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten vid verksamhetsenheterna motsvarar barnens behov. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva mångprofessionellt samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs.

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stödjer verksamhetens mål. Samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogisk verksamhet inom kommunen är centralt. Andra samarbetspartner inom

småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete.

3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- målen för att utveckla verksamhetskulturen och metoderna för att utvärdera den
- lärmiljöerna och metoderna för att utvärdera dem
- målen och tillvägagångssätten för samarbetet med vårdnadshavarna
- målen, strukturen och tillvägagångssätten för mångprofessionellt samarbete
- metoderna för att utvärdera olika samarbetsformer
- hur man förebygger mobbning, våld och trakasserier. Hur man ingriper vid mobbning, våld och trakasserier och hur man följer upp att åtgärderna genomförs.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att samtliga verksamhetsenheter kan precisera målen för att utveckla sin verksamhetskultur och lärmiljöerna samt precisera tillvägagångssätten för samarbete. Preciseringarna kan antecknas i den lokala planen i enlighet med anordnarens beslut.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Inom småbarnspedagogiken står i fokus sådan verksamhet som är planerlig och målinriktad och där pedagogik framhävs. Kärnan i kvaliteten och i utvecklingen av verksamheten finns i lärandet och i synnerhet i den lärande gemenskapen. I småbarnspedagogik råder en konstruktiv inlärningsuppfattning enligt vilken varje barn har ett eget inre informations- och upplevelsesystem dit hen fogar alla nya inlärningsupplevelser. Både vuxna och barn lär sig, växer och utvecklas i växelverkan. Detta är en helhetsmässig process som sker överallt under hela livstiden. Det centrala är att se individer som aktiva aktörer som har medfött intresse och vilja att lära sig nytt. Att uppleva gemenskap och att höra till en gemenskap är centrala egenskaper som hör till lärande och delaktighet. Av personalen förväntas ett

reflekterande arbetsgrepp i förhållande till en själv, teamet och hela arbetsgemenskapen. Dessutom förutsätts genuin vilja att utvecklas och lära sig i sitt jobb. Varje anställd ska få feedback, handledning och stöd från övrig personal och förman för att kunna utveckla sin kompetens.

I en lärande gemenskap vågar man också placera sig utanför egen komfortzon, därför uppmuntras barn och personal att öppet dela sina tankar och pröva nya verksamhetsmetoder. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, pröva och vara uthållig, men det ska också vara tillåtet att göra misstag. Grankulla erbjuder personalen inom småbarnspedagogik utbildning regelbundet. Den anställda kan också aktivt föreslå att hen deltar i utbildning som ökar sin yrkeskunskap. Till varje enhet prenumereras facktidningar samt köps facklitteratur och med hjälp av dessa kan personalen utveckla sin kompetens. Förutom husets gemensamma sammanträden och teammöten ordnas i varje enhet regelbundet temamöten för olika yrkesgrupper.

Läraren inom småbarnspedagogik har ett central ansvar för att planera, utvärdera och utveckla sitt teams verksamhet. Pedagogik genomsyrar hela daghemmets vardag och all verksamhet ska vara pedagogiskt motiverad. Detta förutsätter att varje pedagog känner till planen för småbarnspedagogik och att de förbinder sig till den. Till ett professionellt och utvecklande teamsamtal hör såväl argument som motiveringar som baserar sig på planen för småbarnspedagogik. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Pedagogiken utvärderas dagligen och åtminstone varje vecka stannar man upp för att granska hur den pedagogiska verksamheten genomförts och dess kvalitet såväl för enskilt barn och hela gruppens del. De mål som skrivits ner i barnens plan för småbarnspedagogik styr starkt verksamhetens innehåll och dess utvärdering. Man strävar efter att samarbeta både mellan grupperna samt på hela arbetsgemenskapens nivå. Samarbetet kan ske genom att ordna olika slags evenemang, att ordna verksamhet tillsammans eller att dela olika slags professionella arbetsmetoder och synvinklar bland medlemmarna i arbetsgemenskapen.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

Med delaktighet avses att man hör barnen och skapar verksamheten tillsammans. För att barnet ska kunna uppleva delaktighet, måste omgivningen vara trygg. Trygghet skapas via växelverkan, anknytningsrelationer samt gruppens överenskomna regler och konsekvens. Varje medlem i gruppen uppskattas och respekteras samt hörs så att var och en får en känsla att de hör till gruppen. Barnet isoleras inte från gruppen. Också vuxna sinsemellan fungerar enligt samma princip – de fungerar som exempel. På det sättet kan man skapa en högklassig inlärningsprocess och underlag för lärande och utveckling.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Finskspråkiga daghemmen i Grankulla fungerar huvudsakligen på finska och svenskspråkiga daghem på svenska. Inom småbarnspedagogiken värnas det finska och det finlandssvenska kulturarvet. Förutom detta bekantar man sig med främmande språk och kulturer på många olika sätt. Rätten till eget språk samt egen kultur och åskådning är grundläggande rättigheter som beaktas i alla daghem. Om det i barngruppen finns barn från olika kulturella bakgrunder, bekantar sig personalen med kulturen i fråga och sörjer för att alla barnen i gruppen blir bekanta med kulturell mångfald.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livstil

Vår grundläggande uppgift är att värna om tryggheten inom småbarnspedagogikgrupperna, samt att förebygga våld, mobbning och trakasseri. Vi anser att det är viktigt att stödja barnens emotionella kompetens, och vi använder aktivt positiv respons som ett led i uppfostran. Grankulla tillämpar också programmet Stegvis (finska Askeleittain) som ett verktyg för att träna empati, problemlösning, och reglering av känslor med barnen.

På daghemmen finns en säkerhetsplan som uppdateras årligen. Staden strävar till att all daghemspersonal har en giltig utbildning inom första hjälpen. Vi beaktar hållbarheten i vår verksamhet bl.a. genom att källsortera hushållsavfall, papper och kartong.

Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken i Grankulla är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg. Målet är att ge barnen en mångsidig lärmiljö som lockar till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka, samt uppleva och uttrycka konst, och engagera sig i meningsfull interaktion. Lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken ska utformas så att de är funktionella och estetiska, samt ger barnen upplevelser av delaktighet och kompetens; en harmonisk, tydlig och kreativ omgivning har dessutom en lugnande inverkan och skapar en trygg daghemsmiljö.

Tvåspråkigheten i Grankulla stöder också en mångsidig medvetenhet om språk och kultur, som syns på olika sätt i småbarnspedagogiks lärmiljö. I småbarnspedagogikens lärmiljö ingår också den närmaste omgivningen och naturen. De närliggande kultur- och övriga tjänster möjliggör utöver inomhusutrymmena i daghemmen mångsidig fysisk aktivitet och nya upplevelser.

Den småbarnspedagogiska verksamheten ska vara trygg för alla. Riskfaktorer både inom- och utomhus varierar delvis från enhet till enhet. Faktorer som påverkar säkerheten är personalen, barn i daghem, barnens vårdnadshavare, sporadiska besökare, daghemmets närmiljö och de redskap som används. Dessutom påverkas säkerheten av psykiska faktorer, hanteringen av data, verksamhetens art och tillgängliga resurser. Dagvårdsverksamheten styrs av lagar och förordningar som syftar till att garantera kvaliteten och säkerheten i dagvården. Faktorer som påverkar säkerhet beaktas närmare i en särskild säkerhetsplan.

I lärmiljöerna ska barnens egen värld, deras vardag och de olika aspekterna av deras kreativitet synas. Utformningen av lärmiljöerna ska engagera barnens sinnen, intresse, fantasi och problemlösningsförmåga samt inspirera barnen till mångsidig lek. Lekutrymmena ska vara anpassade till barnens ålder och utvecklingsnivå och därmed också bidra till att barnen engagerar sig i längre lekar. Inlärningsmiljöerna omorganiserar enligt barnens intresse under verksamhetsårets lopp. Material och lekredskap och annat som behövs för kreativ verksamhet ska finnas inom räckhåll för barnen. Dagvården i Grankulla kännetecknas av lugn och stressfrihet, vilket har en grundläggande betydelse i att inge barnen trygghet. Flexibla rutiner som anpassas efter barnens dagliga rytm skapar förutsättningar för en balanserad utveckling, där barnen får en klar förhandsuppfattning om återkommande rutiner och händelser.

Gruppstorlekerna i Grankulla är mindre än vad lagen kräver så att varje pedagog har enbart sju över 3-åriga barn. Verksamheten ordnas i smågrupper. Smågruppsverksamheten utformas flexibelt och de kan ändras på enligt barnens behov och pedagogiska målsättningar. När man arrangerar smågruppsverksamhet lägger man uppmärksamhet vid att varje barn har rätt till pedagogisk handledning som läraren ger.

Samarbete med vårdnadshavare

Förutom regelbundet återkommande samtal (Föra barnen på tal, barnets plan för småbarnspedagogik, mjuklandning) informerar personalen vårdnadshavarna om barnets dag muntligt eller skriftligt. Som kommunikationsmedel kan användas förutom den elektroniska kanalen också bl.a. e-post, sms eller telefonsamtal. Personalen tar upp också svåra saker men förstår samtidigt hur känsliga vårdnadshavarna kan vara gällande sitt barn. När vårdnadshavaren får veta om hur barnet har haft det skapar detta en möjlighet för vårdnadshavarna att dela barnets upplevelser.

Vårdnadshavarnas delaktighet möjliggörs med bl.a. interaktionella föräldrakvällar. Varje vårdnadshavare ska ha en möjlighet att delta i planering och utvärdering av småbarnspedagogiken. I många daghem i Grankulla fungerar en aktiv föräldraförening. I samarbete med vårdnadshavare kan man också ordna olika slags evenemang utanför den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa evenemang förstärker sammanhållningen mellan barn, vårdnadshavare och personal.

Mångprofessionellt samarbete

Småbarnspedagogiken i Grankulla samarbetar med hälsovård och socialservice. Dessa kan vara service som professionella från barnrådgivningen, familjerådgivningen, familjearbetet samt barnskyddet. Det mångprofessionella samarbetet utgör en viktig del när man utvärderar barnets helhetsmässiga uppväxt, utveckling och välbefinnande. Syftet med samarbetet är att känna igen eventuella behov av stöd samt garantera barnet sådan småbarnspedagogik som motsvarar barnets behov. Betydelsen av mångprofessionellt samarbete framhävs då en oro väckts hos någon gällande barnets utveckling eller välbefinnande.

Småbarnspedagogiken i Grankulla samarbetar med barnrådgivningen när barnet fyller fyra. Vid den åldern identifieras de flesta risker bl.a. gällande lärandet, vilka förutsätter att man arrangerar ytterligare stöd. Vid fyraårsgranskningen görs en omfattande utvärdering av faktorer som påverkar barnets välbefinnande och hälsa. Läkare eller hälsovårdare tillsammans med familjen gör också utvärderingen vid behov med alla yrkespersoner som arbetar med familjen.

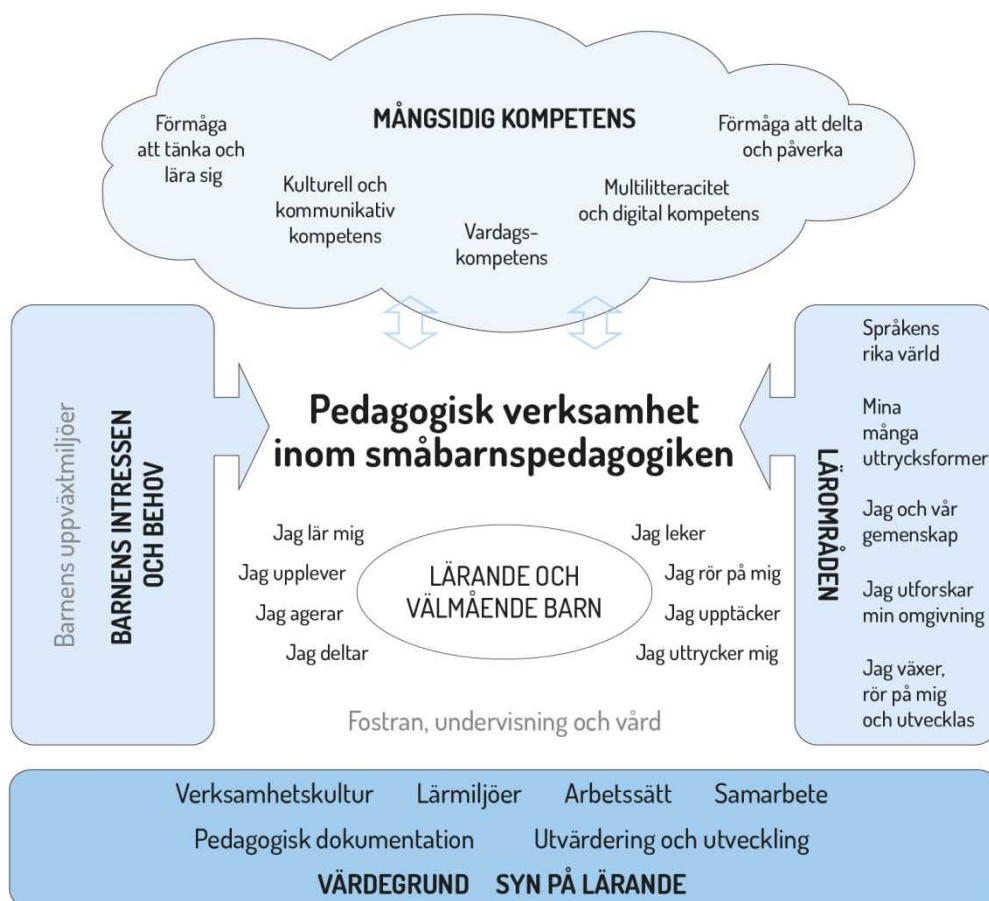
I Grankulla används också verksamhetsmetoden "Föra barnen på tal". Detta är en metod med låg tröskel och dess mening är att stöda barnets balanserade och smidiga vardag. I praktiken består metoden av 1 – 2 träffar mellan vårdnadshavarna och anställd inom småbarnspedagogik och vid behov en yrkesperson från social- eller hälsoervice. Samtalet kan användas antingen förebyggande eller när förändringar sker i familjens vardag. I samtalet kartläggs faktorer som skyddar barnet och områden i barnets liv som förutsätter stöd.

Övriga samarbetspartners för småbarnspedagogik i Grankulla är bildningsväsende, bibliotekstjänster, kultur- och idrottstjänster samt olika slags företag och organisationer. Syftet med samarbetet är att utvidga lärmiljöer och erbjuda barn olika slags kulturella upplevelser. Tätt samarbete med dessa partners stöder genomförandet av målen i småbarnspedagogik och säkerställer en högklassig helhet i småbarnspedagogik.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stödjer värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3) och arbetsätt (kapitel 4.3). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetsätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnens behov av stöd för utveckling och lärande (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten och personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1).

4.3 Mångsidiga arbetsätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetsätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetsätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Också informations- och kommunikationsteknik ska utnyttjas i verksamheten. Arbetsätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetsätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Yngre barns initiativ är ofta

kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningsar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stödjer barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stödjer kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel och digitala verktyg erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.5 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar

beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

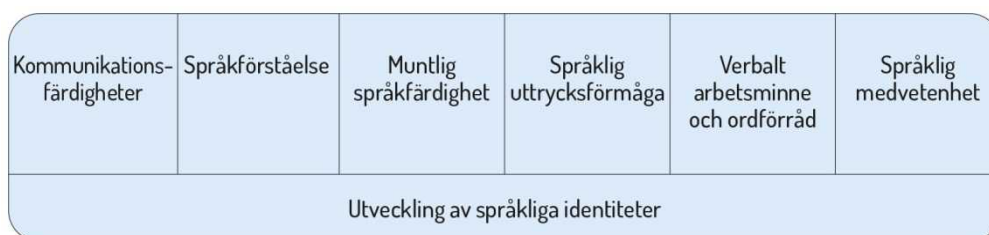
Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin språkliga uttrycksförmåga kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

Barnen kan lära sig flera språk samtidigt, till exempel så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befina sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det verbala arbetsminnet kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens verbala arbetsminne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetsätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika

instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik,

bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans i första hand bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Irreligiositet betraktas vid sidan av åskådningar. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könens och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med

barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiskt tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens

geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värda naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet.

Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskänneteknik och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge mat och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller

utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.6 Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stödjer barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet

att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogiken stödjer barnets integrering i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i

vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

Språkbåd på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbåd på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbåd på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbådsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbådsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbådsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbåd.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stödjer barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är

svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

Språkboversamhet

Med språkboversamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboversamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

4.7 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten preciseras med hänsyn till barnens ålder och utveckling samt de olika verksamhetsformernas särdrag. I den lokala planen kan man för de olika verksamhetsformerna precisera den pedagogiska verksamhetens mål och innehåll.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas och preciseras:

- riktlinjerna för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten samt metoderna för uppföljningen och utvärderingen
- riktlinjerna och tillvägagångssätten för den pedagogiska dokumentationen
- riktlinjerna för valet och användningen av mångsidiga arbetssätt
- på vilket sätt barnens lek stöds
- målen och innehållen för lärområdena
- på vilket sätt barnens intressen och delaktighet beaktas vid planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten
- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas för olika språk- och kulturgrupper
- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten på två språk genomförs, ifall verksamheten ordnas på två språk
- på vilket sätt barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska eller finska
- på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas.

Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten i daghemmet ska baseras på barnets individuella behov och stark professionalitet. Observation är en särskilt viktig förutsättning för den pedagogiska verksamheten och pedagogisk dokumentation ska aktivt användas som ett redskap i det dagliga arbetet. Smågruppsverksamhet i smågrupper skapar möjligheter att beakta individuella behov, styrkor och utvecklingsbehov.

Pedagogisk dokumentering

Pedagogisk dokumentering är ett arbetssätt för att utveckla verksamhet. Pedagogisk dokumentering hjälper personalen att utvärdera och planera sin verksamhet. I pedagogisk dokumentering strävar man efter att få fram barnen och deras intressen och stärka deras delaktighet. Det kan gälla barnets utveckling, tänkande, funktioner eller sociala relationer. Pedagogisk dokumentering hjälper pedagoger att förstå varje barn som individ samt att stöda för barnet viktiga saker och fokusera på barnets styrkor. Pedagogisk dokumentering görs kontinuerligt och barnen ska själva få vara med i det och kunna göra egna initiativ för att på så sätt se sina framsteg. Förutom den elektroniska kanalen kan också foton eller portfolion för uppväxt användas.

Mångsidiga arbetssätt

Inom småbarnspedagogiken används mångsidiga arbetssätt som passar alla barn för att varje barn ska få uppleva att det lyckas med något. Verksamheten planeras utgående från barnens villkor och den erbjuds på många olika sätt så att till exempel barn som lär sig visuellt, auditivt och taktilt tas i beaktande. Leken har en stor betydelse inom småbarnspedagogiken i Grankulla. Eftersom barn ofta bearbetar ny information med hjälp av lek, ska man dagligen reservera tid för det.

Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken spelar en mycket central roll i småbarnspedagogiken och vi framhäver hur viktiga olika slags lekar är. Det ges mycket tid för fri lek och lärmiljöer byggs upp så att det är möjligt att leka längre stunder oavbrutet. Personalen respekterar leken genom att möjliggöra långvarig lek.

I leken använder och utvecklar barnen sin fantasi, kreativitet och påhittighet, lär sig empati, hur man löser konflikter och övrig interaktionsförmåga, såsom självständighet och beslutsfattande.

Leken är en central arbetsmetod för personalen. Under leken observerar och stöder personalen barnet genom att följa barnets avsikter och initiativ och svarar på dem. Personalen tar också vid behov del i barnens lek beroende på situation och genom att respektera leken. Under leken fungerar personalen som modeller och berikar leken enligt behov. Faktorer som begränsar lek uppmärksammas och avlägsnas. Leken får synas och höras. Personalen visar sitt intresse genom att ge ord till leken och genom att sporra vilket också främjar den språkliga utvecklingen. Frågor undviks eftersom det kan förvirra barnet och förstöra lekens tjusning. Personalen ska övervaka den fria leken av säkerhetsskäl.

Lärområden

Språkens rika värld

Inom småbarnspedagogiken uppmärksammas olika språkmiljöer som finns i barngrupperna samt de språk som talas i familjerna genom att till exempel bekanta sig med sånger eller ramsor i mån av möjlighet med de språk som förekommer i gruppen. Personalen strävar efter att hitta och använda arbetssätt med vilka de kan öka språkmedvetenhet i barngruppen. Att använda ett korrekt språk ger grund för språklig utveckling. Att leka med språk berikar barnets språkliga värld. Mångsida lärmiljöer utvidgar också för sin del ordförrådet. Användning av olika slags redskap som stöd i språklig utveckling och berikande utnyttjas vid behov mångsidigt. Vardaliga interaktionstillfällen, såsom övergångar eller när man klär på sig utnyttjas när man övar språk. Mångsidig barnlitteratur används i dagliga rutiner varje dag. Alternativa kommunikationsmetoder såsom bilder och tecken utnyttjas.

Mina många uttrycksformer

Kulturen är en viktig del av barnens identitet. Genom att erbjuda konst- och kulturupplevelser stärker småbarnsfostran barnens förmåga att tillägna sig och använda kulturen, samt att skapa en egen unik kultur. Samtidigt lär barnen betydelsen och värdet av konst och kulturarv ur både finskt och mångkulturellt perspektiv. Kreativt uttryck utvecklar barnets etiska tänkande med hjälp av fantasin. Lärmiljön skapas för att uppmuntra till förundran, utforskning och görande. Materialen och redskapen ska stå till barnens förfogande dagligen. Lärmiljön ska byggas och utvecklas så att den erbjuder nya upplevelser samt får barnen att själva skapa idéer och tänka.

Kreativt uttryck uppmuntrar barnen till att uttrycka sig verbalt och kroppsligt med hjälp av t.ex. drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. I Grankulla ordnar kulturväsendet kulturutbud som barngrupper kan delta i.

Jag och vår gemenskap

Barnens och familjernas olika åskådningar beaktas jämbördigt i vår verksamhet. I Grankulla följer vi båda inhemska språkens kulturella traditioner och vi bekantar oss också med centrala kulturella traditioner gällande det andra inhemska språket. Inom småbarnspedagogiken samarbetar vi över språkgränser i t.ex. kultur- och motionsevenemang. Exempelvis församlingarnas sakkunskap kan utnyttjas när man behandlar kulturella traditioner. Inom småbarnspedagogiken deltar barn från olika kulturella bakgrunder. Vi beaktar deras språk och kultur i samarbetet med barnen och vårdnadshavarna med en positiv inställning.

Jag utforskar min omgivning

När vi utvecklar lärmiljön uppmuntrar vi barnet att fästa uppmärksamhet vid matematiska fenomen och berikar leken genom att bl.a. ta med begrepp som en del av leken. Utflykter till naturen är en del av varje barns vardag inom småbarnspedagogiken. Barnen får forska och observera olika slags fenomen som har med årstidernas växling att göra. Detta görs tillsammans med personalen när man samtidigt rör på sig i en ojämn terräng och använder sin fantasi och kreativitet. Återvinning är en del av varje daghems vardag. I teknologifostran är surfplattan ett centralt redskap som används i pedagogisk verksamhet både som redskap och som mål för inläring. Barnen ges en möjlighet att bekanta sig med andra apparater och reflektera över hur de fungerar och hur de kan användas ändamålsenligt.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

I Grankulla är biblioteket, parker, olika slags möjligheter för motion och idrott samt många andra ställen och service inom gångavstånd. Med tanke på hälsa och säkerhet överväger personalen alltid i förväg eventuella riskerna som promenaderna och utflykterna innebär. Till längre utflykter görs en riskanalys samt en utflyktsplan som hänger ihop med säkerhetsplanen.

Preciserande synvinklar på språk och kultur

Inom småbarnspedagogiken har personalen en öppen inställning till olika språk; barnen får till exempel i sina lekar använda det språk som känns naturligt för dem. Finsk- och svenskspråkig småbarnspedagogik har gemensam förvaltning och daghemmen samarbetar över språkgränserna.

Till det andra inhemska språket eller andra språk som intresserar barn kan man bekanta sig exempelvis med hjälp av sånger, ramsor, fraser eller övriga metoder. Barnet, som behäskar något annat språk, kan om hen så vill föra fram sin egen kunskap i barngruppen.

Man förhåller sig sensitivt till mångfald och ingen blir definierad t.ex. på basis av språkgrupp eller kulturell bakgrund. Varje individ får definiera sitt eget förhållningssätt till egen och övriga kulturer.

Språkbadsdaghemmet erbjuder språkbad på svenska till finskspråkiga barn.

5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE

I småbarnspedagogiken ska barnets utveckling och lärande stödjas på ett sätt som motsvarar barnets behov. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och då barnet börjar i förskoleundervisningen.

5.1 Principerna för stöd

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Inom småbarnspedagogiken ska man identifiera barnets behov av stöd och ordna det på ett ändamålsenligt sätt då behov av stöd uppstår, vid behov genom mångprofessionellt samarbete. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt kan man förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Småbarnspedagogiken ska genomföras enligt principen om inkludering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd för utveckling och lärande. Stödet för utveckling och lärande ska omfatta såväl lösningar som möter barnens individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild.

Samarbete mellan barnet, vårdnadshavaren, läraren inom småbarnspedagogiken, specialläraren inom småbarnspedagogiken och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken är viktigt för att barnets behov av stöd ska identifieras samt när stödet planeras, genomförs och utvärderas. Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde observera behovet av stöd och ge det stöd som behövs. Kompetensen hos speciallärare inom småbarnspedagogik används i specialundervisnings- och fostringsuppgifter som berör barn som behöver stöd och för att konsultera och handleda den övriga personalen. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska vid behov delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av barnets stöd. På begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken ska de delta i bedömningen om bedömningen av stödbehovet kräver det.

För ett barn på daghem eller i familjedagvård ska behovet av stöd antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. I planen antecknas ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet för barnets utveckling och lärande samt stödåtgärderna och hur de ska genomföras och utvärderas.

Stödet för barnets utveckling och lärande ska ordnas som en del av den dagliga småbarnspedagogiska verksamheten. Stödet ska i första hand ges genom olika flexibla arrangemang i barnets egen daghems- eller familjedagvårdsgrupp. Då man gör en bedömning av barngruppens storlek ska man beakta vad som är bäst för de barn som behöver stöd och vilka stödbehov som finns, så att målen för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen.

Inom småbarnspedagogiken kan ett enskilt barn eller en grupp ha en assistent som har i uppgift att stödja det enskilda barnet eller barn i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Stödet kan med hänsyn till barnets bästa också ordnas delvis eller helt i en särskild grupp.

Stödet kan också ges inom öppen småbarnspedagogisk verksamhet i enlighet med anordnarens beslut. I samråd med vårdnadshavaren kan man också komma överens om att barnet flyttar till regelbunden småbarnspedagogisk verksamhet på ett daghem för att få det stöd som barnet behöver.

5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren, så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin utveckling och sina behov. Samarbetet med vårdnadshavaren är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd. Barnet kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer, till exempel barnrådgivningen, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor eller handikappservicen. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas.

Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målen med stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.

Det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Mångprofessionellt samarbete ska i första hand ordnas med

vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller inrättningen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och kondition. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Svårt handikappade och sjuka barn kan behöva förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn.

Barnet kan behöva endast lite stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen så snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. En del barn behöver omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer som kompletterar varandra samtidigt.

Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många sätt. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödet kan omfatta **pedagogiska** och **strukturella arrangemang** och **andra arrangemang som stödjer välbefinnandet**. **Pedagogiska arrangemang** är till exempel stöd av en speciallärare inom småbarnspedagogiken, som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis, individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Stödet kan också omfatta användning av tecken och bilder eller annat stöd för språket och kommunikationen. **Strukturella arrangemang** är bland annat att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen. **Andra arrangemang som stödjer välbefinnandet** är till exempel handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården.

Då barnets behov av stöd beror på gravt handikapp, svår sjukdom, gravt försenad utveckling eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Barnet kan ha svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. Barnets stöd för utveckling och lärande i

barngruppen förutsätter planering, specialkompetens och eventuellt olika slags arrangemang eller hjälpmedel. Barnet behöver hjälp för att komma till rätta i gruppen, en differentierad verksamhet och tid för att träna grundläggande färdigheter. Det kan förutsätta utveckling av personalens specialpedagogiska kompetens eller sjukvårdskompetens eller mångprofessionellt samarbete med sakkunniga inom social- och hälsovården.

För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till. Den första åtgärden är att granska arbetssätten och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån granskningen görs en bedömning av om en ändring av arbetssätten och lärmiljöerna kunde leda till bättre pedagogiska lösningar för barnet. Bedömningen och planeringen av stödet baserar sig på en tillräckligt mångprofessionell sakkunskap.

5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. När planen görs upp och utvärderas ska vårdnadshavarens och barnets delaktighet stödjas. Barnets åsikt ska klargöras och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödet ska utvärderas och planen ska granskas minst en gång om året. Stödets inverkan ska utvärderas regelbundet och planen ska ändras vid behov. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar det nya behovet. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen.

Då ett barn får stöd för sin utveckling och sitt lärande ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska och strukturella lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar angående personaldimensioneringen och gruppstrukturen
- lösningar i anslutning till barnets stöd, till exempel differentiering av verksamheten, individuell handledning, smågruppsverksamhet eller användning av tecken och bilder
- tolknings- och biträdestjänster samt användning av hjälpmedel.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelningen när det gäller hur barnets stöd genomförs
- tjänsterna som tillhandahålls av specialister, till exempel speciallärare inom småbarnspedagogik
- handledningen och konsultationen av sakkunniga inom social- och hälsovården
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljningen av hur målen har nåtts
- utvärderingen av stödåtgärdernas effekt och tidpunkterna för utvärderingen.

5.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska fastställas och beskrivas hur stödet för barnets utveckling och lärande ordnas i praktiken inom de olika verksamhetsformerna.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- de lokala principer och tillvägagångssätt som styr hur stödet för utveckling och lärande ordnas
- förfarandet och ansvarsfördelningen vid bedömningen av barnets behov av stöd
- på vilket sätt stödet genomförs i den småbarnspedagogiska verksamheten: pedagogiska och strukturella arrangemang och arrangemang som stödjer välbefinnandet
- på vilket sätt barnets plan för småbarnspedagogik kompletteras i samband med stöd enligt kapitel 5.4. Ansvar och praxis på lokal nivå när det gäller att göra upp planen och utvärdera den.
- på vilket sätt samarbetet med barnen och vårdnadshavarna ordnas i samband med stöd
- det mångprofessionella samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer när stöd ordnas och när effekten av stödet följs upp och utvärderas
- åtgärderna vid övergångar och praxisen för överföring av information under den tid som barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten och vid övergången till förskoleundervisningen.

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska beskriva det administrativa förfarandet i anknnytning till tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel enligt anordnarens beslut.

Principerna för stöd

I Grankulla genomförs småbarnspedagogik på ett inkluderande sätt. Detta betyder att alla har en möjlighet att delta jämlikt i småbarnspedagogik. Den inkluderande verksamhetskulturen främjar barnets lärande, likabehandling, delaktighet och välbefinnande.

Stödet för växande, utveckling och lärande är strukturerat enligt en modell med tre steg. Barnets utmaningar tas i första hand och så tidigt som möjligt upp med vårdnadshavarna. Efter detta övervägs stödbehovet utgående från iakttagelser och bedömningar som pedagogerna, specialläraren inom småbarnspedagogik och vårdnadshavarna gjort. Beslutet om stödnivån fattas av specialläraren inom småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavarna och pedagogerna.

Vid bestämmandet av stödnivån är det viktigt att förstå sig på barnets individuella möjligheter att fungera i olika lärmiljöer och olika pedagogiska situationer. Grunden vid planeringen av stödet utgörs av den bild man fått av barnets starka sidor, vad som intresserar och inspirerar barnet samt stödbehoven. Stöd som specialläraren inom småbarnspedagogik ger kan planeras och ges också till begåvade barn genom att differentiera den småbarnspedagogiska verksamheten så att den motsvarar deras kunskaper.

Inom småbarnspedagogiken träffar personalen familjen dagligen, och samarbetet fortgår ofta länge. Det här bäddar för goda möjligheter att ta tag i utmaningarna och reagera på stödbehovet i ett tidigt skede. Personalen stöder barnet och familjen i vardagen i småbarnspedagogiken.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för specialpedagogisk handledning och sakkunnighet i kommunen. Specialläraren inom småbarnspedagogik handleder, konsulterar, utbildar, visar modell, bedömer gruppens verksamhet samt det enskilda barnets eventuella behov av stöd, och rekommenderar stödåtgärder. Hen konsulteras vid behov i barnval och behov av biträden. Specialläraren inom småbarnspedagogik hjälper personalen att förstå orsaker och bakgrund till barnets beteende vilket hjälper personalen att bemöta barnet med större förståelse. Personalen observerar barn och ifall det väcks oro hos en pedagog i gruppen om något barn, tas kontakt med specialläraren inom småbarnspedagogik. Personalen kan konsultera specialläraren inom småbarnspedagogik också när oron väcks hos vårdnadshavarna eller handleda vårdnadshavarna att direkt ta kontakt med specialläraren inom småbarnspedagogik. Specialläraren inom småbarnspedagogik ska kallas till gruppen minst en gång om året.

Ibland måste professionella från andra familjetjänster kopplas in för att stödja barnet och familjen. Detta planerliga samarbete inom småbarnspedagogik koordineras av speciallärare inom småbarnspedagogik. Målet är att förebygga att stödbehovet ackumuleras och införandet av stödet drar ut på tiden. Specialläraren inom småbarnspedagogik ska vara medveten om alla saker som personalen är medvetna om gällande barnets stöd, såsom t.ex. utlåntanden, experters kontakttagningar osv.

I Grankulla fungerar en samarbetsarbetsgrupp för speciallärarna inom småbarnspedagogik, TJR (förkortning från finskan), över språkgränser. Gruppen utvecklar specialsmåbarnspedagogiken i Grankulla samt det mångprofessionella samarbetet för att stödja barn och familjer, vid behov tillsammans med professionella från stadens familjeservice. Chefen för småbarnsfostran tar för ett verksamhetsår i taget tjänsteinnehavarbeslut om hur biträdesresursen riktas och andra strukturella stödåtgärder efter att ha hört TJR-gruppen som består av speciallärarna inom småbarnspedagogik. Beslutet kan kompletteras eller ändras vid behov under årets lopp med ett nytt beslut.

Verksamhet för förebyggande och tidigt stöd

Målet med öppen familjeverksamhet är att verka som en tjänst med låg tröskel för att främja familjernas välbefinnande. I samband med öppen familjeverksamhet fungerar aktörer från olika sektorer enligt familjecentrerad modell. Familjerna kan träffa varandra på en egen mötesplats för att vara tillsammans och

ägna sig åt aktiviteter samt få tidigt stöd och vägledning i frågor som de grubblar över. En av den öppna familjeverksamhetens viktiga värderingar är familjernas delaktighet. Verksamheten stöder också invandrarfamiljernas integration särskilt när familjen kommer till kommunen, innan dagvårdsstarten. Vid behov kan familjerna hänvisas till övriga närtjänster eller specialiserade tjänster. Den öppna familjeverksamheten bygger på ett nätverk av olika aktörer (bildningen, social- och hälsovården och tredje sektorn) och erbjuder lättillgänglig hjälp i rätt tid.

Praxis i familjeverksamhet kan vara till exempel individuellt arbete med familjen, gruppstöd, grupper för vårdnadshavare, interaktionella lekgrupper, familjecoaching eller att stöda familjen när barnet går över till daghemmet. Speciallärarna inom småbarnspedagogik besöker den öppna familjeverksamheten regelbundet. Barnet som behöver stöd och hans familj kan vid behov få service från speciallärare. Att vårdnadshavarna ges stöd i sitt föräldraskap och hjälps med att orka som vårdnadshavare är viktigt i allt arbete. I grupper för vårdnadshavare kan man behandla bl.a. barnets utveckling, växelverkan mellan barnet och vårdnadshavare, parförhållanden, att orka som vårdnadshavare o.d.

Föra barnen på tal-samtal enligt metoden ”barn och familj i samspel” har i Grankulla implementerats som en gemensam verksamhetsrutin för hela kommunen. Avsikten med samtalen är att tillsammans med vårdnadshavarna stanna upp och fundera på hur familjens vardag ser ut ur barnets synvinkel. Samtalet förs alltid när ett nytt barn börjar på daghemmet. Därtill ges vårdnadshavarna möjlighet till ett samtal alltid när de önskar det.

Gruppen för familjearbete är en mångprofessionell sammansättning med personer från social- och hälsovården och bildningssektorn. Även småbarnspedagogiken är representerad i gruppen. Gruppen har som mål att bemöta familjernas stödbehov snabbt och med framförhållning. Arbetet är mål- och resursinriktat och utgår från familjernas behov. Den omfattande hälsoundersökningen i 4 års ålder genomförs i samarbete med familjen och rådgivningen. Ett centralt mål är att utreda hur familjen mår.

Bedömning av behovet av socialservice: Anställda inom småbarnspedagogiken är förpliktade att be en socialarbetare om bedömning av servicebehovet, om de upptäcker att en familj behöver mångprofessionellt stöd.

Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stödet

En god småbarnspedagogik förutsätter mångprofessionellt samarbete med olika aktörer. Under den tid barnet får stöd accentueras behovet av samarbete med vårdnadshavarna, och man observerar regelbundet hur barnet utvecklas och hur stödet fungerar. Vid behov ändras rutinerna. Det mångprofessionella samarbetet syftar framför allt till att främja barnets och familjens välbefinnande, identifiera eventuella risker och börja bearbeta dem så tidigt som möjligt.

Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Lokal figur: Trestegsstödet

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten i Grankulla indelas stödet för barnets växande och lärande i tre nivåer. Dessa nivåer är allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

Det *allmänna stödet* innebär att någon enstaka stödåtgärd sätts in genast då stödbehovet identifierats. Genom att sätta in stödåtgärder i ett tidigt skede kan problem förebyggas före problemen växer och blir mer komplexa. För att sätta in allmänt stöd krävs inga undersökningar eller särskilda beslut. Samarbete med speciallärare inom småbarnspedagogik är möjligt redan på denna nivå.

Det *intensifierade stödet* är mera omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Intensifierat stöd ges de barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt. Barnet övergår till intensifierat stöd när pedagogerna, specialläraren inom småbarnspedagogik och vårdnadshavarna konstaterat att det allmänna stödet inte räcker till för att stöda barnet. Specialläraren, pedagogerna, vårdnadshavarna och möjligtvis andra professionella deltar i planerandet av det intensifierade stödet. Det intensifierade stödet ges så länge som barnet behöver det.

Särskilt stöd ges till de barn som behöver kontinuerligt, omfattande och individuellt stöd. Stödet ges i huvudsak till de barn som är i behov av stöd på grund av till exempel sjukdom, funktionsnedsättning eller störning i känslolivet. Innan ett beslut om särskilt stöd fattas skall en pedagogisk utredning göras. Pedagogisk utredning behövs inte ifall läkar- eller psykologutlåtande finns. Då ett beslut om särskilt stöd gjorts skall en individuell plan (IP) utarbetas för barnet. IP:n görs i ett mångprofessionellt team. I barnets IP tar man ställning till hurudana strukturella och pedagogiska stödformer man använder för att barnet skall få det särskilda stöd som hen behöver. Planen granskas regelbundet, minst en gång per år.

Gruppens lärare inom småbarnspedagogik bär ansvaret för småbarnspedagogiken som barnet får, och hela teamet uppmärksammar barnets behov av stöd i all verksamhet. Om barnet eller gruppen har en assistent, hjälper assistenten barnet i dagliga sysslor med handledning av läraren inom småbarnspedagogik.

Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stödet

Avsikten med planen för småbarnspedagogik är att bättre lära känna barnet och finna de bästa möjliga sätten att främja barnets välbefinnande och lärande. Dessutom är planen avsedd att bidra till samarbetet med familjerna med hjälp av en mångsidig och djuplodande dialog. Planen är ett praktiskt verktyg som styr pedagogernas verksamhet i enlighet med målen. Måluppfyllelsen bedöms tillsammans med vårdnadshavarna i regel på våren. Det är också viktigt att utvärdera pedagogens verksamhet. Uppföljning och utvärdering görs utifrån iakttagelser, dokumentering och kännedom om barnet. Utvärdering görs dagligen, och rutinerna ändras om det inte sker framsteg i barnets utveckling. Planen för småbarnspedagogik är ett officiellt dokument som omfattas av personuppgiftslagen. Allmänt taget dokumenteras sådant som gäller barnet i planen. Dessa saker diskuteras med vårdnadshavarna. Om det dock kommer fram divergerande åsikter mellan personalen och vårdnadshavarna, ska detta dokumenteras i planen efter att vårdnadshavarna hörts.

Under det samtal som förs på våren om planen för småbarnspedagogik ska man komma överens om överföring av information med sikte på barnets bästa och enligt lagen. Den information som är väsentlig för att ordna undervisning för barnet överförs. Vid behov förs samtalet tillsammans med vårdnadshavarna för att åstadkomma en god arbetsrelation. Även här är det viktigt att be vårdnadshavarna om lov för informationsöverföring.

6. SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

6.1 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning kan ha sin egen särprägel men får inte stå i konflikt med lagstiftningen om småbarnspedagogik eller med grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Utöver det som tidigare fastställs i grunderna för planen för småbarnspedagogik ska anordnaren av småbarnspedagogik i sin plan besluta och beskriva

- vilka aspekter inom den alternativa pedagogiken eller den särskilda åskådningen kompletterar småbarnspedagogikens värdegrund, pedagogiska principer och lösningar
- på vilket sätt dessa aspekter syns i verksamhetskulturen, i arbetssätten och i den pedagogiska verksamheten.

7. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat

personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik är också ett sätt att stödja barnets lärande och välbefinnande. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 1 och 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

7.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska precisera de principer och förfaranden för utvärderingen som beskrivs i grunderna för planen för småbarnspedagogik. I de lokala planerna för småbarnspedagogik ska beslutas och beskrivas

- på vilket sätt genomförandet av planen för småbarnspedagogik följs upp, utvärderas och utvecklas systematiskt inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogiken
- på vilket sätt responsen som fås av barnen, vårdnadshavarna och andra samarbetspartner samlas in och används för att upprätthålla och förbättra kvaliteten
- hur informationen som fås i samband med utvärderingen används för att leda och utveckla de småbarnspedagogiska tjänsterna
- hur de centrala resultaten av utvärderingen publiceras.

Utvärderingsprogram inom småbarnspedagogiken i Grankulla

Enheterna gör upp kompletterande och specificerande enhet- eller gruppvisa verksamhetsplaner som gäller denna plan för småbarnspedagogik årligen senast 15.10 och bedömer det gångna verksamhetsåret i sin verksamhetsplan årligen senast 30.6. Av den gruppvisa verksamhetsplanen kan också användas benämningen gruppvis plan för småbarnspedagogik som baserar sig på planer för småbarnspedagogik för barnen i gruppen. Planerna och bedömningarna dokumenteras och bevaras enligt giltiga arkiveringsanvisningar.

Utvärdering är kvalitativ, systematisk och den görs två gånger om året: vid utgången av 1.12 (då man kan korrigera verksamheten) och vid utgången av 1.5. Målet med utvärderingen är att kontinuerligt utveckla verksamheten via självreflektion. I utvärderingsprogrammet görs förutom utvärderingsblanketten också den årliga utvärderingsklockan. Det utreds att ta i bruk en elektronisk utvärderingsblankett. Ledningen för småbarnspedagogik ställer årligen sju indikatorer som utvärderas. Daghemsföreståndaren väljer ~~dessutom~~ en indikator som ska utvärderas för varje grupp. Gruppen väljer själv en indikator som ska utvärderas. Daghemsföreståndarna tillställer en sammanfattning av utvärderingsresultaten för enheten de leder. De centrala resultaten i utvärderingen publiceras genom delgivning till utskottet för undervisning och småbarnspedagogik.